

El respatller

(ALDC, II, 297. El respatller)

Probablement la forma més antiga és *respatla* 70, 74, 76, 77, 81, haplogogia de *reerespatla* (composta de *rere* < RETRO i *espatla* < SPATULA ‘omòplat’), convertida en el masculí *respatle* 89, 99, 130, 137, 142, 148; *respatllo* 93, 94, i d'aquí els derivats *respatler* 73, 74, 78, 80, *respatlera* 78, 82 i *respatller*. Igualment, la metonímia *espatla*, per contigüitat ‘espatlles’ = ‘respatller’ (cf. cast. *cadera* ‘maluc’ ← llat. vg. CATHÉDRA ‘seient’), coneix els derivats *espatler* 83, 84 i *espatlera* 85; semblant metonímia ha tingut lloc en el mot *esquena* (veg. el castellanisme *espalda* 172). Però, d'una manera sorprenent, el mot que predomina és *respaldo*, procedent del castellà, que coneix var. com *respalde* 131, 132, 138, 139, 141, 185, *respald* 28, 34, 36, 127, per acció del model d'equivalència bilingüe (cast. -o = cat. ø; cast. *velo* = cat. *vel*) i *respalda* 75, 79, per feminització del mot.

Els altres mots, menys freqüents, estan entorn de la idea: a) de ‘situació posterior’ (*darrere* 9, *radere* 88, *radere de la cadira* 103, *detràs* 91); b) de ‘recolzament’ (*recolzador* 173; *apoió* 29, castellanisme); c) de ‘descans per a l'esquena’ (*reposaesquena* 10); d) de ‘part més elevada’ (*arbre de la cadira* 56, *puiants* 90); e) de ‘distribució en balustres’ (*barrons* 24, 26, 54, 146, 174, 178, *barrots* 115, 117, 118, *barres* 149, 182, *barana* 43, 48, *barandilla* 189); f) de ‘esquena’ (*dos* 4, *dos de la cadira* 6, *dossier* 1, 13, gal·licismes); o g) de ‘protecció’ (*resguard* 63, 179). Els mots normatius són *respatller*, *espatller*, *espatllera* (DG₁, 1932); *respatler*, *respatlera* (des del DIEC₁, 1995).

